

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Octobre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 306

ABONEMAN:

Seneliği [24Nushâ] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Teşrinievel 1930

şa benzeyen hayvanlardandır» diyen Tolstoy kendi romanlarındaki şahıslar içinde, biz:

«Eğer onlar konuşuyorsa, buda hecalı [articulé] lisan için ağızları olduğundandır» diyebiliriz.

Çünkü hakikatte, Tolstoydaki eşhas konuşmaz.

Hafızamız, Annanın unutulmaz şahsiyeti ve hususi bir çok ihsasatı ile doludur. Fakat gene o aynı hafızayı yoklayalım, nafile, orada Annaya ait hiç bir kelime, bir fikir bulamayız. İşte böylece, Tolstoy romanlarında, ihtirası [Passionnel] hayvanî (Animal) unsur, daima ruhanî unsuru eritir. Halbuki Dostoievski de lisan, şahısdan şahsa değıştikden ma'ada, şahısdan şahsa seslerin ahengi değışir. Yalnız sesin ahengi ile, konuşan Petrovitch Karamazof mıdır, yoksa ihtiyar Zossime midir, yahud Raskolnikof unmu, prens Michkine-inmi, Stavroguine inmi katışısındaız derhal anlarız.

Nihilist Kiriloffun, garib, kıvrıntılı konuşuş tarzında, hususi, cebri, peygamberane ve aynı zamanda, sar'a nöbetlrini batırlatan, marazî ve gergin bir şey duyulur.

Fëdor Pavlovitch Karamazoff birdenbire alevlenüp, ıslık çalan sesile, çocuklarına:

«Eh! çocuklarım, küçük çocuklarım, benim «yavru domuzlarım... Benim için hiç çirkin «kadın yokdue. İhtiyar kızların bile bazan «yanı hayret meziyetleri vardır. Yalın ayak «yürüyen küçük kadınlara gelinee, onları hayretlere düşürmekle işe başlamalıdır... onları «gözleri kamaşıncaaya kadar, istigraka kadar, «utanmalarına kadar hayretlere düşürmelidir.»

Dediğı zaman yalnız ihtiyarın ruhu değil fakat titreyen geniş ensesi, salyeler saçan ince ve ıslak dudakları, küçük kelbi gözleri, ve sefahteden yıpranmış çehresi nazarlarımız önünde canlanır. Böylece Dostoievski, bize şahsiyetlerinin hislerini, fikirlerini anlatarak dışlarını gösterir.

Onların konuşmak tarzı, seslerinin ahengi, yalnız hislerini, ihsaslarını bize duyurmıyor, aynı zamanda da vücudlerini ve çehrelerini gösterir. Dostoievskinin san'atından biraz uzunca bahs edişim, Tolostoyun san'atını daha iyi göstermek içindir.

Her biri bir kutup olduğundan birini anlamak diğerini anlamamıza medar olur. Tolstoyda, ahvali ruhiyeyi bize bildiren, hareketler ve harici ifadelerdir.

Tolstoy bedenden ruha, dışdan içe; Dostoievski ise bil'akis içden dışa, ruhdan bedene,

meş'urdan gayri meş'ura, ibtidaiye, hayvaniye gider. Tolstoyda, gördüğümüz için işidiyoruz, halbuki Dostoiefeskide işitdiğimiz için görüyoruz.

Faansanın Rennes Darülfünunundan felsefe me'zununu

Su'ut Kemalettin

HÜSEYN RAHMI BEY

Aziz ve fazıl edibimiz H. Rahmi Bey, okuyucularımıza takdim olunmakdan çok müstağnidir. Bir süllüs asırdan beri o millî hayat sahnelerimizi romanlarında kuvvetli kalemile yaşatmışdır. H. Rahmi Beyin en büyük kudreti yüreğinden ve hakikat ve hürriyyet ilâhından başka kimseye iabedet ve ubûdiyyet edememesinden gelir. Bu acz ne yüksek bir iktidardır !

Heybeli Adanın çamlarla muhat yüksek ve hakim bir noktasında yapmış olduğu yuvasında kaleminin ve kalbinin nurile yaşayan bu HÜR İNSAN ın ma'idesinde hiç bir göz ve göz yaşı bulunmaz. Ve, böyle bir ağacın meyveleri yiyenlerin zaikasma göre değışse de da'ima mugaddi mukavvidir ve şıfa vereci olmak labüddür. Mevzu'larını muhayyilesinden değil da'ima hayatdan alması ve da'ima ilim nurile tenvir etmesi itibarile bizim ZOLA mız olan bu büyük edibimizin İÇTİHAD a ihda ettiği bir hikâyesini sevinçle ve şükranla neşr etmeye başlıyoruz.

İçtihad

İHTİYAR MUHARRİR

Muharriri: Hüseyin Rahmi

Oldukca göze çarpan bir sername altında ekseriya kıvrak bir cümle ile başlar. Lâkin öbir satırlar yağsız, tuzsuz, zor yudulur, yavan gayri mugaddî bir çorbadır. İhtiyarın kalemî ilk hamlede sarf ettiği kuvvetle yorgun düşer. Satırlarda onun bitab nefeslerini, dik bir yokuşu tırmanmaya uğraşan bir halsizin sarsıntılarını, baygınlıklarını his edersiniz..

Zorla yakalayıp yakalayıp da yine kaçırıldığını sadakatsiz bir mantık, sönük bir şataret içinde size bir şeyler anlatmağa uğraşır. Bir ömürlük ülfetinın yardımile terkibler hatasız kelimeler yerinde, ıstılahlar zararsızdır. Fakat cümleler ma'alen üzerleri boyalı kurşundan askerler gibi cansız birer kalıbdır. Azıcık do-

kunmanız devrilerler. Haşv, tekerrür, nasihat doludur. Ekseriya tutturduğu bir fikri, za'fı hafıza sebebiyle neticeye kadar götüremez. Ne demek için başladığını unuttur. Daldığı uzun mukaddimenin yarısında şaşırır. Mevzu'la münasebet alsın almasın zihnine doğan ilk sukağa sapıverir. Sözler kopup kopupda birbirine zorla düğümlenen veya düğümlenemeyen alil bir teselsülle yürür. Sed demek isterken sepet der.

Aynı makalede tarih, coğrafiya, fen, san'at, iktisad, intikad ve türlü latifeler birbirile omuz öpüşür. Hangi bahsin ölkesindesiniz. . . Anlayamazsınız. Unutulmaktan pek korkduğü için her söz arasına mevcudiyetini sıkıştır - mak vesilesini kolay bulur .

İki üç gazeteye, meemu'aya yazar . Umran Âli imzasına, matbuatın bu emekdarını tesbit eden bir damga gibi çok sahifalarda tesadüf edilir. Kırk beş senedir bilâinkita' kâğıtlara boşalan bu kadid kafanın, bu kağışamış fikir fabrikasının markası önünde gözler tereddüde düşer. Herkesde bu yazılara karşı iflâsından korkulan bir muessese emniyet-sizliği vardır. On iki puntoluk üç sütunu mütala'asından sonra neticeten sıfırlıyed kalmak . .

Sâlhurde yazıcı meraklı sernamelerle kariî avlamayı son hüner sayıyor, Fakat bu yağı azalmış lâmbadan ısıklık ümidile oltaya tutulanlar üçüncü, dördüncü def'alarda hafif birer tebessümle sütunları atlıyorlar, tekellüsle sertleşüp, daralan damarlar artık ruh ve fikri ısıtacak feyzü hareket saçamıyor, ebedi bir hezan içinde üşüyen dimağın mahsuli de yavaş yavaş donuyor, ölüyor, ondan iki satır ile iki sütun okumak müsavvî hükmüne giriyordu.

Romatizmalardan, baş dönmelerinden günden güne artan bir unutkanlık ve dermansızlıktan

müşteki idi. o, bu halleri kabili tedavi muvakkat şeyler sanıyor. (Arteriyos klerosis) a karşı ufak tefek reçeteler kullanıyor, bu fikrî göçüşünün vahametini pek müdrik değildi. Bil'akis şimdiki yazılarını evlekilerden canlı, parlak mükemmel buluyordu.

Ba'zı mu'zib gençler ona sokakda, matbaalarda, birahanelerde tesadüf ettikçe yeni bir makalesini tebrikle :

Umran Âli Beyfendi! bu ne mu'cize çanım kitdikçe gençleşiyorsunuz. O geçenki (Turan güneşi) mekâleniz olur şey değildi. Yazacak

bir genç varsa meydana çıksın. O günü gazetenin dört bin fazla satıldığını söyleyorlar . . aratırdık, fakat yirmi kuruşa bir nusha bulduramadık . . .

Zavalı adam inanır. Bir kaç gün gönlünde bu tebriklerin neş'e ve gurur ile yaşar. Lâkin vuku'atda bu teminlerle istihza eden bir ma'kûsiyyet peyda olmaya başladı.

Her yedi gazete ve mecmua intişarında o, bir da'vet bekleyordu. Fakat şimdi onun varlığına hiç ehemmiyet veren yokdu. Senelerden beri emekdarı olduğu gazeteye gönder-

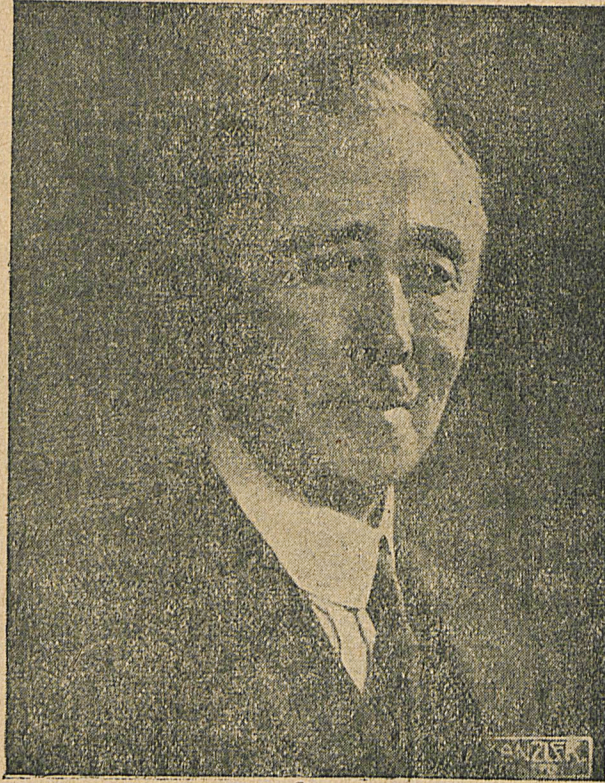
diği mektup bile neşredilmeyerek birikiyor,sebebinin sormak için ara sıra matba'aya uğradıkça ona :

— Etrafdan havadis, telgraf, muhabirlerin mektupları yağıyor, makaleye yer yok . . .

Cevabı veriliyordu. Halbuki iki üç senedir parlayan bir kaç imzanın hikâyeleri, mekaleleri pek âlâ yer buluyordu.

İdare memuru, hey'eti tahriririyye müdri, muharrirler, mütercimler hep değişmişlerdi. Umran Âli, odadan içeri girdiği vakit onun kim olduğunu merak ederek yüzüne bakan bile yokdu.

[Devam edecek]

Hüseyin Rahmi Bey